

Imatge cristiana d'Aristòtil parlant als seus deixebles sobre la immortalitat de l'ànima. Per tal d'evitar la confrontació amb les autoritats paganes, l'església mostrava imatges cristianes amb filòsofs grecs i amb imatges de la religió antiga. El curiós és que Aristòtil, però, no creia en la immortalitat de l'ànima, doncs per a Aristòtil l'ànima desapareix amb el cos ("no existeix materia sense forma").

Aristòtil

Aristòtil va néixer en Estagira el 384 a.C.. Quan tenia 18 anys va entrar en la Acadèmia i va conèixer a Plató, del qual, al principi, va ésser-ne un deixeble devot (els primers diàlegs d'Aristòtil no són més que comentaris fidels a obres platòniques; per exemple, Aristòtil fa un diàleg en que comenta a la seva manera el mite de la caverna) però després va començar a tenir les seves idees propies. Després d'abandonar l'Academia, va ésser mestre del jove Alexandre Magne (la història diu irònicament com el futur tirà no va aprendre res del seu mestre). Després, Aristòtil va anar a Atenes i va fundar el Liceu, que assoliria en poc temps tanta fama com l'Acadèmia. Després de trencar-se l'imperi d'Alexandre Magne, Aristòtil fou acusat d'haver-li fet suport (Atenes estava molt tensa per l'anterior dictadura alexandrista) i hagué d'exiliar-se i morí a l'any següent, possiblement d'una malaltia en l'estómac. Gran part de les obres aristotèliques s'han perdut; només ens queda l'obra que ens ha conservat Andrònic de Rodes, que és fonamentalment textos que no semblen destinats a la publicació, sinó conjunts d'assajos i apunts de classe, fets per Aristòtil i per deixebles seus. En el pensament aristotèlic, les idees no estan separades de les coses, sinó que en són una part d'elles; així, si jo agafo una vela, tant la forma geomètrica de la vela com la materia són part de l'ésser de la vela. El saber consisteix en agafar empíricament idees o bé d'elaborar-les i transformar-les. El saber es subdivideix en cinc grups segons l'objectiu al que es volgui arribar: les produccions materials (saber tècnic), l'ètica (pràctic), les lleis de la naturalesa (ciència), les bases lògiques del saber (saber noètic) i el saber com a totalitat (saviesa). El mètode aristotèlic és la lògica (silogisme), anomenat silogisme, que correlaciona dues frases a través d'un nucli comú (si A és B i B és C, A és C). El silogisme fou molt útil a l'escolàstica (perquè se'n treien "veritats" a

partir d'arguments de fe), però decaigué amb l'arribada de la ciència moderna, donat que el silogisme, siguent un argument lògic, no donava veritats de caire empíric. La classificació de l'ésser que fa Aristòtil és la següent: materia (sempre canviant) i la forma (que desapareix amb la materia); la potencia (el que no és però que pot arribar a ésser) i l'acte (el que ara és). Segons Aristòtil, l'ésser és creat per quatre causes; el que és la cosa (causa material: la fusta de la taula), la meta a la qual arribarà aquesta (formal: la forma final de la taula), què canvia a la cosa (eficient: el fuster), i per què la cosa ha canviat (final: vendre o utilitzar la taula). Per a Aristòtil la causa final és la causa per excelència, la que explica que la naturalesa està orientada cap un fi, així com la funció de la pluja és crear vida. Durant l'Edat Mitjana es feren molts intents de reconciliar l'aristotelisme amb la doctrina cristiana (com el de Tomás d'Aquino), i la *Metafísica* d'Aristòtil fou "el model científic" de l'Antiguetat i de l'Edat Mitjana, fins a ésser superat en el renaixement. També cal remarcar la concepció de l'astronomia d'Aristòtil, qui considera, per exemple, que els astres són éssers "eterns e incorruptibles", que el sol gira al voltant de la terra i que les òrbites són circulars. També hem de remarcar la teoria del primer motor, segons la qual "tot el que mou ha estat mogut per una altra cosa", excepte el primer motor, immobilitat i etern; però Aristòtil accepta la teoria de Parmènides segons la qual tota la materia i tot el temps existeixen "des de sempre" i que no tenen un principi (en contra del gènesis cristià). També Aristòtil va parlar de l'ànima, de l'ètica i de la política, però això aquí depassa la nostra intenció inicial.

Imatge de pedres que, segons Teofrast, Aristòtil i Plini, tenien poders màgics

L'Acadèmia i el Liceu

Després de la mort de Plató, el seu nebot Espeusip es va encarregar de l'acadèmia, i després ho va fer Xenòcrates. Els successors de Plató (i d'Aristòtil) es dedicaren únicament a comentar i a recopilar teories de l'escola, sense donar idees realment originals, de manera que després de la mort d'Aristòtil la metafísica va decaure i foren les escoles helèniques (estoïcisme, epicureisme i escepticisme) les que atragueren l'atenció del món antic. Així, per exemple, l'Acadèmia va començar a interessar-se pels temes pitagòrics i místics, i va abandonar l'interès (tan propi de Plató) pels temes polítics i socials. Poc després, però, la decadència que patí la metafísica feu que l'Academia s'interessés per l'escepticisme de Pirró, però fent-li bastantes modificacions. L'escepticisme de l'Academia fou abandonat gracies a Antíoc. Entre els últims acadèmics podem remarcar Ciceró. Ciceró, en el seu llibre *Sobre la naturalesa de les coses* es proposa demostrar (si més no, filosòficament) "si els déus existeixen o no i si es troben absents en el govern del món"; en aquesta disputa s'enfronten epicurs i estoics, i Ciceró es decanta per aquests últims, criticant (com Xenofans) l'antropomorfisme de la religió popular. El Liceu va seguir un altre rumb, dedicant-se, més que a la filosofia, a interessos biològics i històrics. Teofrast (qui patirà una acusació d'ateisme, de la que sortirà absolt) posa en dubte algunes tesis estoiques, decantant-se per una filosofia més empírica. També Teofrast s'ocupa de qüestions ètics i en *Els caràcters* ens descriu amb encert trenta retrats de tipus humans universals (per exemple, el supersticiós). Respecte als successors de Teofrast, Aristoxè i Dicearc es van inclinar pel pitagorisme, i Estrató va donar una visió materialista del món que recorda l'epicureisme (on, per exemple, els cossos tenen pes). Els futurs membres del Liceu es van dedicar a interpretar (de forma eclèctica i estoica) Aristòtil, i es van concentrar a publicar i comentar l'obra aristotèlica (entre ells podem destacar Andronic de Rodes i Alexandre d'Afrodísia). Els últims peripatètics ja foren plenament neoplatònics.